

5126
ಹುಯಿಲಿಗಿ

1665-62

2004

180

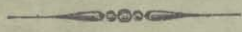
ԲԻՆՏԻՐԱՆԻՆԵՆ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

ԹԻԻ Ը

դիցինն հանելու թանագրանքի ու Հալածումի վրայ	1
ստոսի յարութեանը ու անոր պարագայներուն վրայ	55
ստոսի յարութիւնն առնելէն ետեւ երկնալուծն վրայ	56
ստոսի մահուանը զօրութիւնը . Երէք	53
ունսկան աղօթք . Երէք	59

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԵ ԵՆ ՏԷՐԵԱԹՐՈՒ

Ի ՂԱԼԱԹԻՍ

1847

158

98

22
U-79

524-74

5126 Ա. 2
Համայնական Գրասրահային
Մասնաճյուղ
Մարտի 19-12-1973
Գրասրահային

ԵՎԵՂԵՅԻՆ ՆԵՆՆԵՐԻ ԲԵՆԵՎՈՒԹՅԱՆ
ՈՒ ՆԱԲԵՐՈՒՄԻ ՊՐԵՑ

Վրէժառէ ԵՎԵՂԵՅԻՆ Հարիւր-դէրք է որ խաւարուիւն
խանութիւնը սահմանայ:

Թէ որ Վրիստոս աս աշխարհիս մէջ Թագաւորութիւն
մը ունի, ուրեմն անոր հպատակները կառավարելու համար
անշուշտ կանոններ պէտք են: Սուրբ Գիորգին շատ վկայ-
ութիւններէն ալ յայտնի է թէ Վրիստոս իր Եկեղեցի-
ին կառավարութեան քանի մը իշխանութիւններ յանձնե-
ր է, որոնք ժողովուրդին մարքութիւնը ու կարգը պահելու
ու յանցաւորներուն իրենց պարտքերը ճանչցունելու հա-
մար կանոնաւոր սահմանով մը պէտք է որ գործածուին:
Եւ որովհետեւ ասիկայ ամենուն յայտնի է, ուստի աւելի
հաստատելու համար հարկ չէ որ ժամանակ անցունենք:

Եւ մեն դարի մէջ Եկեղեցին մեծ վտանգի մէջ ինկաւ,
երբոր իր յանցաւոր անդամները կառավարելու բուն հոգե-
ւոր իշխանութիւնը բանի տեղ չ'ընելով անոր տեղը մարմ-
նաւոր իշխանութիւն գործածեց որ Վրիստոս իրեն ասանկ
իշխանութիւն մը չ'տուաւ. ու երբոր մարդոց քաղաքական
իրաւունքներուն վրայ իշխելով իրենց հոգեւոր յանցանք-
ներուն համար մարմնաւոր պատիժ տուաւ: Եւ դ ինչպէս որ

1

Հարիւր-դէրք անկախ
24-8-1973
Հարիւր-դէրք
Պատ. Գրասրահային Գրասրահային Գրասրահային
digitised by A.R.A.R. @

Ճշմարիտ է թէ Վ. րիստոս աշխարհի մէջ թագաւորութիւն մը ունի, ճշմարիտ է նաեւ թէ անոր թագաւորութիւնը աս աշխարհէն չէ: Այլ անոր ծառայներն ալ հոգեւոր թշնամիներու դէմ ինքզինքնին պաշտպանելու, եւ բռնութիւնով աս թագաւորութիւնը տարածելու համար մարմնաւոր զէնքեր գործածելու հրաման չունին. ոչ ալ իշխանութիւն ունին իրմէն հոգեւոր յանցանքի համար մարմնաւոր պատիժ տալու: Այլ որովհետեւ կը տեսնանք թէ շատերը չեն գիտեր թէ Ակեղեցին իր Վլուխէն ինչ կերպ կառավարութեան կանոններ ընդուներ է, ու անոնք ինչպէս պէտք է որ գործածէ, ուստի ներկայ տետրակիս մէջ աս նիւթին վրայ Սուրբ Վիրքին ըրած վարդապետութիւնը մեր հասկըցածին պէս խօսինք: Մենք պիտի չ'փնտռենք թէ անցած դարերուն սովորութիւնը որն էր, հապա թէ Սուրբ Վիրքը ինչպէս կը սորվեցունէ, քանզի յայտնի է թէ ամենեւին մէկ Ակեղեցիի մը կամ առաջնորդի մը ըսածը ճշմարիտ չէ, թէ որ անիկայ Բատուծոյ խօսքերուն վրայ հիմնուած չէ:

Վրէիպոսի Ակեղեցին որո՞ւմ խոստարութեան կանոններուն վրայ:

Հիմա տեսնանք թէ Վ. րիստոս յանցաւորներուն համար իր Ակեղեցիին ինչ իշխանութիւն տուաւ: "Նոր կտակարանին մէջ աս բանիս վրայ առաջին յիշուած տեղը Սատութեոսի Ժ.Վ. գլուխն է. "Ի՞նչ որ քու եղբայրդ քեզի դէմ մեղանչէ զնա յանդիմանէ անիկայ՝ երբոր դուն եւ ան մինակ էք, թէ որ քեզի մտիկ ընէ՝ վաստրկեցար քու եղբայրդ: Հապա թէ որ մտիկ չընէ քեզի, քու հետոյ մէկ մը կամ եր-

կոք ալ առ, ինչու որ երկու կամ իրեք վկայներուն բեր
 նն ամեն խօսք կը հաստատուի: Այլ թէ որ անոնց ալ մը
 տիկ չընէ, եկեղեցիին ըսէ, բայց թէ որ եկեղեցիին ալ մը
 տիկ չընէ, ինքը հեթանոսի ու մաքսաւորի պէս թող ըլլայ
 քնդի: Ղշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, որ երկրի վրայ ինչ որ կա
 պէք՝ երկինքի մէջ կապուած ըլլայ, եւ երկրի վրայ ինչ որ ար
 ձրկէք՝ երկինքի մէջ արձրկուած ըլլայ": Ստեփ. 16-18:

Աս համարներուն մէջ յանցաւորը կառավարելու կանոնին
 տարբեր աստիճանները յատուկ կերպով մը ցուցուած են, ու
 թէ որ անոնք աս կերպովս դարձի չ'գան, պէտք է որ Ակեղեցի
 էն դուրս ձգուին ու հեթանոսներու եւ մաքսաւորներու պէս
 սեպուին: Պէտք է նկատել թէ աս տեղս բանադրանքի հա
 մար բնաւ խօսք մը չ'կայ, եւ ասկէց մէկը չ'կրնար հաստա
 տել թէ Վրիստոս իր Ակեղեցիին բանադրելու իշխանու
 թիւն տուաւ: Թէ որ ասանկ իշխանութիւն մը տուեր է՝
 անիկայ ուրիշ ատեն պիտի ըլլայ, որ ան ալ պիտի ցուցունենք
 թէ Ակեղեցիին բնաւ ասանկ իշխանութիւն մը տրուած չէ:
 Աս տեղ անզեղջ յանցաւորին դէմ ընելու Վրիստոսի ի
 բնն ժողովուրդին պինտ վերջի տուած իշխանութիւնը աս է,
 թէ "Անիկայ հեթանոսի ու մաքսաւորի պէս թող ըլլայ":

Ուստի մեր երկրորդ քննելու բանը ասիկայ է, թէ աս
 խօսքը ինչ կը նշանակէ: Ակեղեցիին հեթանոսները ու մաք
 սաւորները կամ չար մարդիկները ինչպէս կը սեպէ: Անի
 կայ իրեն անդամները ըլլալու համար անոնք անյարմար կը
 սեպէ, անոր համար Ակեղեցիին խորհուրդները անոնց չը
 մատակարարեր, որոնք միայն իր անդամները վայելելու ար
 արձու թիւն ունին: Ուստի երբոր Ակեղեցիին անդամներէն
 մէկը Վրիստոսի օրէնքին դէմ յանցանք մը ընէ ու չ'զըղ
 չայ, պէտք է որ Ակեղեցիին խորհուրդներէն զրկուի ու այլ
 անկէց ետեւ անդամ չ'սեպուի:

Բայց մի թէ Լկեղեցին կ'արգիլէ հեթանոսներուն որ
 Մատուծոյ տունը չ'մանան ու Մետաբանի քարոզութիւնը
 բնելու եւ ուրիշ հարկաւոր պաշտօններուն ներկայ գտնու-
 ելու արտօնութիւնները չ'վայելեն, ամենեւին չէ: Հասար-
 ընդհակառակն անիկայ իր դուռները բաց կը պահէ որ ով
 ուզէ նէ գայ եւ կեանքին խօսքերը լսէ. Վրիստոս ալ
 պատուիրեց իր աշակերտներուն որ երթան ու հեթանոս-
 ներուն եւ բոլոր մարդիկներուն Մետաբանը քարոզեն:
 Ուրեմն հեթանոսները Մետաբանին քարոզութիւնը մը-
 տիկ ընելու արտօնութիւն ունին: Ուստի Լկեղեցին մէջէ
 յանցաւորները որ դուրս ձգուած են ու հեթանոսի պէս
 կը սեպուին, թէ որ իրենք կ'ուզեն՝ Մատուծոյ տունը մըտ-
 նալու արտօնութիւն ունին, ու նաեւ Վրիստոսի հօտին
 տղիներուն պարտքն է որ ջանք ընեն անոնք հոն երթա-
 լու համոզել որ գուցէ դարձի գան: Ուստի թէ որ Լկե-
 ղեցի մը իր դուրս ձգուած անդամները ժողովի մէջ մըտ-
 նալու արտօնութենէն կ'արգիլէ որ Մետաբանի քարոզու-
 թիւնը չ'լսեն, անիկայ աս իշխանութիւնը Վրիստոսէն ա-
 ռած չէ:

Ղարձեալ մի թէ Լկեղեցին կ'արգիլէ որ իր անդամնե-
 րը հեթանոս կամ չար մարդու մը հաց ու ջուր չ'տան, ու
 անոր հետ առուտուր չ'ընեն, կամ իր ապրուստ ճարելուն
 արգելք ըլլան, չէ, Վրիստոսի ճշմարիտ Լկեղեցին ասանկ
 բան չ'ըներ: Ինչու որ Վրիստոս ինքը բուն մեր թշնամի-
 ներուն համար մեզի կը սորվեցունէ՝ որ եթէ անոնք անօ-
 թեանն, պէտք է անոնց հաց տանք. ու թէ որ ծարուհի
 պէտք է ջուր տանք: Հոով. Ժ. 20:

Ղարձեալ թէ որ քրիստոնէսայ կնիկ մը հեթանոս էրիկ
 ունենայ արդեօք Լկեղեցին կը հրամայէ որ անկէջ զատուի,
 չէ, Վրիստոսի ճշմարիտ Լկեղեցին ասանկ հրաման չ'ը-

ներ, Ինչու որ անիկայ կը պատուիրէ որ եթէ եղբայր մը անհաւատ կամ հեթանոս կնիկ ունենայ, կամ թէ որ քոյր մը անհաւատ կամ հեթանոս էրիկ ունենայ, ու անհաւատին հաճելի ըլլայ անոր հետ բնակիլը, հաւատացեալը թող անկէջ չ'զատուի, կամ անոր չ'ստիպէ որ իրմէն զատուի: Լ. Կորնթ. 1: • 12, 13: Ըստպէս իմանալու է նաեւ ծնողաց ու զաւկըներու եղբայրներու եւ քոյրերու վրայով:

Կարծեալ մի թէ Վրիստոսի ճշմարիտ Ակեղեցին իր անդամներուն իբրեւ պարտք մը կը հրամայէ որ հեթանոսները իրենց կրօնքին համար չարչարեն, մինչեւ անգամ անոնք ու անոնց տուները քարկոծեն անիրաւութիւնով բանտը դնեն սքսորին կամ մեռցունեն: Ըրդարեւ Վրիստոս իր Ակեղեցիին ամենեւին ասանկ իշխանութիւն մը չ'տուաւ, ինչու որ բնաւ մէկ բառ մը չ'կայ Նոր Կտակարանին մէջ թէ Ակեղեցին անհաւատները Վրիստոսի թագաւորութեանը մէջ բերելու համար բռնութիւն գործածելու, կամ անկէջ դուրս մնալուն համար անոնք պատժելու իշխանութիւն ունի, հապա ստոր դէմ շատ խօսքեր կան որ բոլոր ասանկ բռնութիւնները ամեն կերպով կ'արգիլեն: Ուրեմն Ակեղեցիին մէջէն դուրս ձգուած ու Վրիստոսի կանոնին համեմատ հեթանոսի պէս սեպուած յանցաւորները պէտք չէ քարկոծել կամ տուներնին կոխել, ոչ ալ պէտք է անոնք բանտը տալ ծեծել սքսորել եւ կամ մեռցունել Պէտք չէ նաեւ Ակեղեցիին միւս անդամներուն պատուիրել որ անոնց հետ առուտուր չընեն, ու անոնց հաց եւ ջուր չըտան, կամ անոնց ապրուստ ճարելու միջոցները խափանեն: Վրիստոսի Ակեղեցին կրօնքի համար էրիկը կնիկէն կամ ծնողքը զաւկըներէն զատելու բնաւ իշխանութիւն չունի: Ըստիկայ անոնք հեթանոսէ ալ գէշ սեպել մըն է ու Վրիստոսի կանոնին ալ բոլորովին հակառակ:

Այլ երբ բերուած վկայութիւնն մէջի կապելու եւ արձուկելու խօսքը յայտնի է որ մեր ըսած կառավարութեան կերպերուն կը վերաբերի: Արբոր Վրիստոսի Ակեղեցին վերի կանոնին հետեւելով իր անդամներէն մէկուն համար արդարութեամբ կը վճռէ թէ պէտք է որ դուրս ձգուի ու հեթանոսի եւ մաքսաւորի պէս սեպուի, ան վճիռը երկինքն ալ ընդունելի է. այսինքն երբոր Ակեղեցին Վրիստոսի կանոնովը կ'երթայ, իր վճիռը Մատուած ալ ընդունած կը համարուի: Աւ երբոր յանցաւոր անդամի մը հետ մեր Տէրօջը կանոնին պէս վարուելէն ետեւ կը տեսնայ թէ անիկայ իր չարութեանը վրայ հաստատ է, ու իր անդամը ըլլալէն կը հանէ, ճշմարտապէս կրնայ ըսուիլ թէ բուն Մատուած ան մարդը Ակեղեցիէն հանեց:

Այլեղեցիէն մէջէ յանցաւորները իտուալարելու իտաններուն բուն գիտաւորութիւնը ու նպատակը:

Իտոր ան կանոնները որ Ակեղեցին իր յանցաւորները կառավարելու համար կը գործածէ, անոնց օգուտին համար են: Ակեղեցական կառավարութեան նպատակը Ակեղեցիին մաքրութիւնը անարատ պահել, ու նաեւ յանցաւորները զղջումի բերել է: Պօղոս աս միտքով՝ Մկրտնթ . Ե . գլուխ . 5 . համարին մէջ կ'ըսէ, թէ «Մնանկը Սատանային մատնէք», այսինքն Սատանային թագաւորութեանը մատնեցէք, ու անիկայ հեթանոսի պէս սեպեցէք, «մարմինը սատկուելու համար», այսինքն անոր մարմնաւոր ցանկութիւնները ու փափաքները սատկուելու համար. ինչպէս որ միշտ կը յուսանք թէ անոնց Վրիստոսի Ակեղեցիէն դուրս ձգուիլը աս բաներուն շատ աղբուութիւն կ'ընէ: Մ

աշխարհիս մէջ երկու թագաւորութիւն կայ . Վրիստոսի
 թագաւորութիւնը ու Սատանային թագաւորութիւնը . ուս-
 տի երբոր մէկը Վրիստոսի թագաւորութենէն դուրս կը
 ձգուի , անիկայ իհարկէ Սատանային թագաւորութեանը
 կը մատնուի . կամ ինչպէս որ Ընաքեալը կ'ըսէ , “ Սատա-
 նային կը մատնուի ” : Եւ բոլոր ասանկ պարագայներու մէջ
 Լիկեղեցիին յոյսը միշտ ան է որ դուրս ձգուած մարդը ա-
 սանկով իր մարմինին , այսինքն իր մարմնաւոր փափաքնե-
 րուն համար ունեցած գէշ ընթացքին վրայ մտմտայ , ու
 ճշմարտապէս դարձի 'գոյ , եւ այսպէս իր երկրաւոր ան-
 դամները սպաննէ . (Լուով . Բ . 13 . Կող . Գ . 5) որ իր
 մարմնաւոր փափաքներուն կորսուելովը իր հոգին ապրի Տէր
 Յիսուս Վրիստոսի օրը :

Լիկեղեցիին կառավարութեան դիտաւորութիւնը ու նը-
 պատակը աղէկ հասկընալու համար՝ կարգա Վ. Կորնթացւոց
 Եւերորդ գլխուն մէջի մարդուն պատմութիւնը . ու ետքը անոր
 եղածը տես Բ. Կորնթ . Բ . գլուխ . 6 , 7 , համարներուն
 մէջ : Ըն մարդը՝ որուն վրայով հոն գրուած է , Լիկեղեցիին
 անդամ էր , ու մեծ գայթակղութիւն տուող յանցանք մը
 ըրեր էր . եւ ասոր համար Պօղոս Սուրբ Լուովին աղգեցու-
 թիւնովը հրաման ըրաւ թէ պէտք է որ անիկայ “ Սատա-
 նային մատնուի ” , այսինքն Վրիստոսի թագաւորութեանը
 արտօնութիւններէն զրկուի ու Սատանային թագաւորու-
 թեանը մատնուի . սս յոյսով որ շուտով զղջայ ու իր մարմ-
 նաւոր փափաքները ու ցանկութիւնները սպաննէ ու Տէրու-
 ջը գառնայ : Ընիկայ Պօղոսէն կամ Կորնթոսի Լիկեղեցի-
 քն չ'ընանադրուեցաւ , ինչու որ անոր “ Սատանային մատ-
 նուիլը ” չէ թէ ան միտքով էր որ բոլորովին կործանի , հա-
 պա “ Որ հոգին փրկուի մեր Տէր Յիսուս Վրիստոսի օրը ” :
 Ընիկայ միայն Լիկեղեցիին խորհուրդներէն զրկեցին , ու

Մատանային թագաւորութեանը իբրեւ մէկ հպատակը, այսինքն հեթանոսի ու մարտաւորի պէս սեպեցին: Եւ կը տեսնաք որ Լիկեղեցիին հոգեւոր կառավարութիւնը աս բանիս մէջ ճիշտ իր նպատակին հասաւ, ան մարդը շուտով զզջաց. ու երբոր Պօղոս Կորնթոսի Լիկեղեցիին երկբորդ նամակ մը գրեց, անոր մէջ ըսաւ անոնց որ ներեն, ու ան զզջացող եղբայրը մտիթարեն ու նորէն ընդունին, «Որ չըլլայ թէ անիկայ աւելի տրտմութենէն ընկղմի»: Ի. Կորնթ. Ի. 7:

Լիկեղեցիէն դուրս հանելու ուրիշ օրինակ մըն ալ ճիշտ աս կերպովը, Ե. Տիմ. Բ. ԳԼ. 20), համարին մէջը կայ. ուր տեղ Պօղոս կ'ըսէ թէ ինք Հիմենոսը ու Լըքսանդրոսը «Սատանային մատնեք է, որ սորվին հայհոյութիւն չընել»: Շատ յայտնի է որ ասիկայ ըսել չէ թէ Պօղոս ան մարդիկը նղովեց. երբոր Լիկեղեցիին մէկը կը նղովէ՝ ըսել է թէ ան մարդուն վրայ ժամանակաւոր ու յաւիտեանական անէծք կը թափէ. ըսել է թէ ան մարդը յաւիտեանըս յաւիտենից Սատանային թագաւորութեանը կը մատնէ: Բայց Պօղոս ան մարդիկը Լիկեղեցիին անդամներուն վայրած արտօնութիւններէն զրկելովը՝ միայն Վրիստոսի տեսանելի թագաւորութենէն զատեց ու Սատանային տեսանելի թագաւորութեանը մատնեց որ Վրիստոսի Լիկեղեցիին մաքրութիւնը պահուի: Ու նաեւ յուսալով որ անոնք ճաննան իրենց բռնած ճամբուն սխալ ըլլալը ու անկէջ դառնան «Որ մեր Տէր Յիսուս Վրիստոսի օրը փրկուին»:

Արեւոյ ուրիշ վայրերէն յը կայ Սուրբ Գևորգի Տեղ որ կը
 հասարակ է Վրիստոս եր Լիւղէցիէն հարդիւն Խոնադրիւն
 Իշխանութիւնս արուստ:

Մինչեւ հիմա մեր ըրած քննութիւններէն յայտնի ե-
 րեւաց թէ Վրիստոս իր Լիւղէցիին մարմնաւոր պատիճ
 տալու կամ բանադրանքի իշխանութիւն տուած չէ: Բայց
 թէ որ հարցուի թէ չէ՞ որ Պօղոս քանի մը յանցաւորներ-
 ու համար “նզովեալ ըլլան” ըսաւ: Արպատասխանեց
 թէ Մ.Յո՛ւ արդարեւ ըսաւ, ու երանի թէ նոյն գլխուն քա-
 նի մը համարները՝ որոնց մէջ աս խօսքը գրուած է, աշխարհ-
 քի մէջք ամեն Լիւղէցիներուն դրանը վըսյ ոսկեղօծ գրեր-
 ու վորուէին. “Բայց թէ որ մենք՝ կամ երկինքէն հը-
 րեշտակ մը մեր քարոզածէն աւելի աւետարանը քարոզել-
 ու ըլլայ ձեզի, նզովեալ ըլլայ: Ինչպէս որ առաջ ըսինք, հի-
 մաւ ալ նորէն կը գրուցեմ. թէ որ մէկը ձեր առածէն աւելի ա-
 ւետարանը քարոզելու ըլլայ ձեզի, նզովեալ ըլլայ”: Գաղ. Բ:
 8, 9: Բ.ս տեղս Բ.ս քեալը Սուրբ Հոգիով լեցուած սոսկալի
 դատապարտութեան կը մատնէ ան մարդը՝ որ յայտնուածէն
 ուրիշ աւետարան քարոզելու կը համարձակի: Լաւ ամեն քա-
 րոզիչ ու ամեն Լիւղէցի պարտական է աս սոսկալի վճիռը
 միտքը պահել եւ ամեն ատեն մարդոց յիշեցունել, “թէ
 եւ երկինքէն հրեշտակ մը ուրիշ աւետարան քարոզելու
 ըլլայ, նզովեալ ըլլայ”: Բայց մէկ մեծ տարբերութիւն մը
 կայ աս նզովքին՝ ու քանի մը Լիւղէցիներուն իրենց յան-
 ցաւոր կարծած անգամներուն դէմ ըրած նզովքին մէջ: Բ-
 ս քեալին խօսքը բուն Բ.ս տուծոյ մեզի սպառնացած սոս-
 կալի նզովքն է, որ միայն Բ.նիկայ իշխանութիւն ունի նը-
 ջովելու. Բ.ս առած աս իշխանութիւնը մէկ ատեն մը իր արա-
 քածներուն չէ տուեր, հասկա ընդհակառակը յայտնի արգի-

լնր է: Լ'նիկայ իր ժողովուրդին հրաման կ'ընէ որ որհնեն
ու չէ թէ անիծեն: Հասկ . յ. Բ. . 14: Լ'նոր պաշտօնեայնե-
րը իշխանութիւն ունին՝ ինչպէս որ Լուսաբալնները ըրին,
իր անունովը մարդիկներուն ծանուցանել թէ ամեն ով որ
Լուսաբալններուն քարոզածէն ուրիշ աւետարան կը քարո-
զէ, անիկայ թէ որ Վահանայ Լպիսկոպոս Պատրիարք
Լուսաբալ կամ թէ որ երկինքէն Հրեշտակ մըն ալ է, նը-
զովեալ ըլլայ: Իսոյց ինչպէս որ Պօղոս աս նզովքը յա-
տուկ մէկու մը համար չըսաւ, ասանկ ալ Լկեղեցին իրաւ-
ունք չունի մասնաւոր մարդիկներ որոշել եւ անոնց նզովք
կարգալ: Լստուած Հայրը բոլոր դատաստանը Որդիին
տուաւ, բայց մարդիկներուն բնաւ իշխանութիւն մը չ'տու-
աւ որ իրենց ընկերներուն սիրտերը քննեն ու անոնց դատ-
ապարտութեան վճիռ տան: Թէ որ մէկը աս նիւթիս վը-
րայ քիչ մը խորհի դիւրաւ պիտի իմանայ ան մեծ տարբեր-
ութիւնը. երբոր Վրիստոսի պաշտօնեայն կ'ըսէ, “Լստ-
ուած կընզովէ ան ամենը՝ որ իր աւետարանը կը խանգա-
րեն”. եւ ուրիշ մը կ'ըսէ, “Ես Լստուածմէ առած իշխանու-
թիւնովս կընզովեմ աս կամ ան մարդը, ինչու որ անոր
քով հերետիկոսութիւն կը տեսնամ”: Լստուած իր արա-
քածները նզովելու արտօնութիւնը իրեն կը պահէ երբոր
անոնք ասանկ դատապարտութեան արժանի տեսնայ. ու ա-
մենեւին մարդու մը կամ Լկեղեցիի մը աս իշխանութիւնը
տուած չէ: Եւ ով որ ստիկոյ ընելու կը համարձակի, ինք-
զինքը Լստուածոյ տեղը գնելու կը յանդգնի, ու բուն ինքք
ուրիշներուն վրայ հայհոյութեամբ ըրած անէծքներուն տա-
կը յախտեան թաղուելու վտանգին մէջն է:

Հիմա հոս Սուրբ Գիւրգիին քանի մը ուրիշ համար-
ներուն վրայ ալ քննութիւն ընենք, որոնք երբեմն
վկայութիւն կ'առնուին թէ Լկեղեցականները չար

ու հերեափիոս մարդիկը նշովելու իրաւունք ունին :

Ոմանք կը հարցունեն թէ չէ որ Մանիա ու Սափիրան Սուրբ Հոգին գէժ սուտ զրուցելուն համար Պետրոս առաքեալէն անիծուեցան, (Վարժ. Ե. 1-11,) ու անոր համար ինկան օւ մեռան : Եւ չէ որ Եղիմաս մոզը (Վարժ. ԺԳ. 10.) ճշմարտութեան գէժ կենալուն համար Պօղոսէն անիծուեցաւ, ու անոր համար կուրութեամբ զարնուեցաւ : Թէ որ ասիկայ հարցունողը յանձն առնէ զգուշութիւնով աս համարներուն նայիլ, պիտի տեսնայ թէ ոչ Պետրոս եւ ոչ ալ Պօղոս մէկը անիծեցին, կամ պահանջեցին թէ իրենք մարդիկ նշովելու իշխանութիւն ունին : Ըստ վրայ բնաւ տարակոյս չկայ թէ Մատուած ունի իրաւունքը ով որ ուզէ բանադրելու. անիկայ ով որ ուզէ կուրութեամբ զարնելու, եւ ով որ ուզէ մեռցունելու իշխանութիւն ունի : Հիմա կը մնայ մեզի հարցունել թէ Մատուած աս իշխանութիւնները երբէք մարդու տուած է. բնաւ մէկը թէ Վա. հանայ թէ Եպիսկոպոս թէ Պատրիարք եւ թէ Պապը արդեօք իշխանութիւն ունի ըսելու, “ Մատուածոյ անունովը ու իշխանութիւնովը այս ինչ կամ այն ինչ մարդը կը նշովեմ” :

Սերի դիպուածներուն մէջը կը տեսնանք որ Պետրոս ու Պօղոս ասանկ խօսք մը կամ ասանկ իշխանութիւն մը չբարձածեցին : Պետրոս Մանիան իր մեղքին համար միայն յանդիմանեց ըսելով, “ Չէ թէ մարդու, հապա Մատուածոյ սուտ խօսեցար, եւ Մանիա աս խօսքերը որ ըսեց ինկաւ ու հողին հանեց” : Վարժ. Ե. 4, 5 : Եւսիկայ Մատուածոյ պատիժն էր որ անոր մեղքին համար խրկուեցաւ, եւ Մատուածային վերջին էր որ անկէջ առնուեցաւ. Մաքեալին անէծքովը եղած բան մը չկար, ինչու որ անիկայ ասանկ անէծք մը չտուաւ : Սափիրայի դիպուածին մէջ Մաքեալը իրաւունքն է ըսաւ անոր թէ իր մեղքին համար ինք ալ երկանը պէտ

պիտի մեռնի. բայց միայն մարգարէութիւն մըն էր ու չէ
 թէ նզովել. Առաքեալին բերնէն անէծքի վերաբերեալ բառ
 մը չեղաւ: Աղիմաս մոզին դիպուածին մէջ (Պարթ. ժ. 9,
 9-11,) Պօղոս « Սուրբ Հոգիով լեցուած » անիկայ սաստիկ
 յանդիմանեց Աստուծոյ դէմ կենալու սոսկալի մեղքին հա-
 մար, ու Աստուծմէ անոր գալու պատիժին համար ալ մար-
 գարէութիւն ըրաւ: Պօղոս բնաւ անանկ խօսք մը չէր ըսեր
 ինչպէս որ աս ատենիս եկեղեցականներէն ոմանք կ'ըսեն,
 « Աս Աստուածային իշխանութիւնովս հոգիով ու մարմին-
 ով քեզ կ'անիծեմ », եւայլն: Ինչաւ անէծքի խօսք մը ան-
 որ բերնէն չէր ելլար, հասպա միայն մարգարէական հոգի-
 ով Աստուծմէ գալու պատիժը կ'իմացունէր, որ աս կարող-
 ութիւնը Մարգարէներէն եւ Առաքեալներէն զստ մէկը
 չունէր՝ որոնց Սուրբ Հոգին կ'իմացունէր: Թէ որ մէկը ի-
 բն համար կ'ըսէ թէ աս կարողութիւնը ունի, թող ինք
 ալ առաքեալներուն պէս հրաշքով մը անոր իրաւ ըլլալը
 ցուցունէ. բայց տակաւին անիկայ մէկը անիծելու իշխան-
 ութիւն ունեցած չըլլար:

Թէ որ մէկը ասոր պատասխանէ թէ հիմակուան Ակե-
 ղեցականները մարդ չեն անիծեր, հասպա միայն Աստուծոյ
 անէծքը ան մարդուն վրայ ըլլալը կ'իմացունեն: Ասոր դէմ
 մենք ալ պատասխան կուտանք, երբոր Պօղոս մարգարէ-
 ական Հոգիով իմացուց թէ Աստուծոյ պատիժը Աղիմաս
 մոզին վրայ պիտի իջնայ՝ կը տեսնանք որ շուտով եղաւ, ու
 ան կէտին անոր տւքերուն մշուշ ու խաւար իջաւ: Բայց
 հիմակուան Ակեղեցականները որոնք կը պարծենան թէ Պօ-
 ղոսին ունեցած իշխանութիւնը իրենք ալ ունին, երբեմն
 շարժմաներով ամիսներով ու տարիներով մարդ կը բանա-
 դրեն ու տակաւին անոնց պատիժ մը չ'դար: Աստուած Ա-
 կեղեցականներուն անէծքովը մէկը չ'նզովելու օւ չ'պատժեր,

եւ անիկայ կոյր կալ Համր կամ խուլ չ'ընենք. այլ ընդ-
 Հակառակը շատ անգամ կը տեսնանք որ ան մարդիկը
 աս բաներուն փոխարէն միշտ կ'օրհնուին: Այլ ահա աս
 փոստն ալ ոչինչ ելաւ, ու մէկը պէտք չէ հաւտայ թէ մարդ-
 իկ Մստուծմէ ասանկ իշխանութիւն մը առած են, վասնզի
 կը տեսնանք որ իրենց ըսած խօսքերը բնաւ չեն կատարուիր:

Սուրբ Գիրքին մէջ քանի մը ուրիշ խօսքեր ալ կը գրա-
 նուին, որոնք երբեմն վկայութիւն կ'առնուին թէ Արկեղե-
 ցականները մարդիկ բանադրելու իրաւունք ունին: Առաջին
 վկայութիւնը (Յովհաննու. 10, 11) Համարներն են. «Թէ որ
 մէկը ձեզի գայ ու աս վարդապետութիւնը չունենայ՝ անի-
 կայ տուններնիդ մի ընդունիք, եւ բարեւ մի տաք անոր: Ով
 որ բարեւ կ'ըսէ՝ անոր չար գործքերուն հազորդ կ'ըլլայ»:

Բայց պիտտ առաջ պէտք է որ քննենք թէ աս տեղա-
 գրուածները ինչ աստիճանի մարդիկ են: Այսօր մեր հա-
 մարէն յայտնի է որ Վրիստոսի մարդկութիւնը ուրացող
 տուտ հաւատք քարոզողներն են. ու Առաքեալը քրիստոն-
 եայններուն կը պատուիրէ որ ասանկ մարդիկ իրենց տունե-
 րը չընդունին. ոչ ալ ինչ եւ իցէ կերպով անոնց բարեկամ-
 ութիւն մը չ'ընդունեն, որ չըլլայ թէ ասանկով իրենց
 սխալմունքը տարածելու ուժ առնեն: Բայց թէ որ աս մարդ-
 իկներէն մէկը անօթութենէն շատ նեղը իյնայ, արդեօք
 Առաքեալին մեղի ըրած պատուէրին մէջ անանկ խօսք մը
 կայ թէ պէտք չէ որ անոր հաց տանք, քաւ լիցի: Ինչու որ
 ասիկայ Մստուածային հրամանին բուն դէմ եղած կ'ըլլայ,
 որ կ'ըսէ «Թէ որ քու թշնամիդ անօթեցիր է, հաց տուր
 անոր, եւ թէ որ ծարաւ է՝ ջուր տուր անոր»: Լուով. ԺԳ. 20:

Արկրորդ պէտք է քննենք թէ արդեօք աս պատուէրին
 մէջ Առաքեալին ճիշտ միտքը ինչ է: Շատ յայտնի կ'ե-
 րեւայ որ անոր դիտարութիւնը աս է, թէ պէտք չէ ա-

նանկ բան մը ընենք որ ուրիշներուն կարծիք տանք թէ մենք սուտ վարդապետներուն ուժ կուտանք, ու իրենց գործը առաջ տանելու համար սիրտ կուտանք ու օգնութիւն կ'ընենք: Իսպց մեր վրայ մէկը ասանկ կարծիք մը չ'կրնար ընել, երբոր անոնց անօթի եղած ատենը քիչ մը հաց տանք կամ հետերնին խօսինք եւ կամ ուրիշ ինչ եւ իցէ ասանկ բան մը կամ առուտուր մը ընենք անոնց հետ, ինչպէս որ հասարակօրէն ուրիշ մարդոց հետ կ'ընենք:

Քրիստոսի աշակերտները ինչ կերպով չար ու հերետիկոս հարց-
կներէն ինչպէս հետոս պահելու են:

Մատթեային աս հրամանը (Բ. Յով. . 10, 11,) մեզի չբացատուիրեր որ մեր ընկերին դէմ անգթութիւն կոպիտութիւն կամ անքաղաքավարութիւն ընենք անոր սխալ կրօնք ունենալուն համար. ինչու որ ասանկ ընելով Մատթեայ միւս հրամանները ոտքի տակ առած պիտի ըլլանք: Մատթեայը մեզի կը յորդորէ, թէ քանի որ ժամանակը ձեռքերնիս է, աղէկութիւն ընենք ամենուն. Գաղ. Գ. 10: Մեզի կը պատուիրէ որ բարի բաներու ետեւէ ըլլանք մէկ մէկու հետ ու ամենուն հետ. Բ. Թ. Ե. Ե. 15: Ետեւ մեզի ըսուած է թէ ան ամենուն որ ձեզմէ կ'ուզեն՝ տուէք. եւ թէ ինտոր կ'ուզէք որ մարդիկ ձեզի ընեն, անանկ ըրէք զոք ալ անոնց. Գաղ. Գ. 30, 31: Մեզի պատուէր կայ որ մեզ թշնամիները՝ անգամ, սիրենք, եւ բարի ընենք անոնց որ մեզ կ'ատեն: Մատթ. Ե. 44: Ու նաեւ մեր Տէրը կը հարցունէ ըսելով թէ որ ձեր բարեկամներուն միայն բարեւտայք, ինչ աւելի կ'ընէք ուրիշներէն: Մատթ. Ե. 47:

Թէ որ սուտ վարդապետ մը ցայ եւ ուզէ որ զինքը մեզ

տունը առնենք ու իրեն հետ մտերիմ բարեկամութիւն ընենք, որ մեր միջոցովը իր սխալմունքը ժողովուրդին մէջ տարածէ. ան ատենը անշուշտ մեր պարտքն է որ Մաքեալին հրամանին պէս անիկայ չընդունինք: Մայց ըսենք թէ քրիստոնեայ կնիկ մը տեսնայ որ իր էրիկը ասանկ սուտ քարոզիչն մը սխալ վարդապետութիւնները ընդուներ է, արդեօք անիկայ պարտական է՝ Մաքեալին աս խօսքէն, անկէց զատուիլ ու իր էրիկը տունէն վաճառել, քաւ լիցի: Մաքեալին միտքը բնաւ ասիկայ չէ. եւ Սուրբ Վիրքին մէջ ասանկ բան ընելու ամենեւին վկայութիւն չ'կայ, հապա բուն ասոր հակառակը կը տեսնանք որ Վրիստոս իր կանոններովը ասանկ բաները ստատիկ կ'արգիլէ: Պինտ առաջ որ ամուսնութեան կապը բոլոր կեանքին մէջ մէկ տեղ ապրելու համար է. ու շնութենէ զատ ուրիշ պատճառ մը կամ երկրիս վրայ ինչ եւ իցէ իշխանութիւն մը չ'կրնար աս կապը քակել: Մտուած էրիկը ու կնիկը մէկ մարմին ըրաւ ու պատուիրեց՝ թէ « Ինչ որ Մտուած միաւորեց, մարդը թող չ'զատէ »: Սափ. . Ժ. Թ. 6: Եւ երկրորդ որ բուն աս բանիս համար Մաքեալական կանոնը ունինք, Ե. Կորնթ. 1, 4 ԳԼ. 12-17 համարներուն մէջ, ինչպէս որ վերը ցուցուցինք երես. 5: Եւ կանոնին մէջը Պօղոս կը հրամայէ որ եթէ եղբայր մը անհաւատ կնիկ ունենայ, կամ թէ քոյր մը անհաւատ էրիկ ունենայ, անոնք աս պատճառիս համար իրարմէ չ'զատուին. այսինքն թէ անհաւատին հարկ չ'գրուի որ իրմէն զատուի, հապա թող տրուի անոր հետ բնակիլ թէ որ կ'ուզէ: Ու աս կանոնը ամեն տեսակ մարդիկներուն համար աչ է, այսինքն թէ անհաւատ ըլլայ թէ հեթանոս թէ հրէայ եւ թէ մոլորեալ քրիստոնեայ: Ե. նիւթիս վրայ տես նաեւ, Ե. Պետ. 4. ԳԼ. 1, 2, համարները, ուր տեղ Մաքեալին կը պատուիրէ կնիկներուն որ հնազանդ ըլլան իրենց էրիկնե-

բուն, թէ որ անոնք Մետարանին հնազանդ չ'ըլլան ալ :

Ու նաեւ թէ որ մէկը զաւակ մը ունի որ սխալ վարդապետութեան ետեւէ կ'երթայ, Մաքեալին հրամանը բնաբսել չէ թէ պէտք է որ անիկայ տունէն դուրս ընէ : Մին մարդ գիտէ եւ կը խոստովանի թէ ամեն ծնողք բնական եւ Մատուածային օրէնքով պարտական է իր զաւկըներուն հոգ տանիլ . եւ մարդ մը աս օրէնքին հնազանդելով ծուռ վարդապետութիւն ընդունող զաւակը իր տունը պահելուն համար՝ մէկը իրաւունք չունի ըսելու թէ անիկայ աս բանը ընելով անոր սխալմունքի մէջ մնալուն օգնութիւն ըրած կ'ըլլայ : Սնանաւանդ թէ ճշմարիտ քրիստոնեայ ծնողք մը երբ որ կը տեսնայ թէ զաւակը սխալմունքի մէջ է, բնաւ չուղեր որ անիկայ իր հայրական խնամքէն հեռանայ որ գուցէ անոր սխալմունքը շտկուի : Մաքեալին աս պատուերին մէջէն բնաւ աս միտքը չելար թէ ասանկ պարագայի մը մէջ ծնողքը պարտական է իր զաւակը տունէն դուրս ընելով բռնականին դէմ գործել :

Ուրիշ մէկ քանի վկայութիւններ ալ կան, որոնք մի եւնոյն դիտաւորութիւնը ունին, ու թէ որ անժնցմէ մեկին նըշանակութիւնը շիտակ հասկընանք միւս ամենն ալ կը հասկընանք . որոնք աս հետեւեալներն են :

«Վիտնաք անանկները՝ որ ձեր սորված վարդապետութեանէն դուրս հերձուածողութիւն ու գայթակղութիւն կ'ընեն, եւ անոնցմէ ետ կեցէք» : Լուով . Ժ. 9 . 17 :

«Վրեցի ձեզի . . . որ պոռնիկներուն հետ չ'խառնուիք . . . . թէ որ մէկը եղբայր ըսուած կամ պոռնիկ ըլլայ կամ կըռապաշտ կամ ագահ կամ բամբասող կամ գինով կամ յափշտակող անանկին հետ հաց ալ ուտելու չէ» : Ե. Արմի . Ե . 9, 11 :

«Այ պատուիրեմ ձեզի եղբայրներ . . . որ ետ քայուիք

ան ամեն եղբայրներէն՝ որոնք անկարգութիւնով կ'երթան":
Եւայլն: Բ. Թ. Ե. Գ. 6:

"Թէ որ մէկը չ'հնազանդիր մեր խօսքին առ թուղթովը,
գուք նշան դրէք անոր, ու անոր հետ մի խառնուիք որ ա-
մբնայ: Բայց չըլայ թէ թշնամիի պէս սեպէք անիկայ,
հապա եղբօր պէս խրատեցէք": Բ. Թ. Ե. Գ. 14, 15:

"Անորձուածող մարդէն մէկ կամ երկու անգամ խրատել-
էն ետեւ ետ քաշուէ": ՏԽ. Գ. 10:

"Մ.ս. դիտցիր՝ որ ետքի օրերը չար ժամանակներ պիտի
գան. ինչու որ մարդիկ պիտի ըլլան անձնասէր, արծաթա-
սէր, հպարտ, ամբարտաւան, հայհոյիչ, ծնողաց անհաւան,
ապերախտ, անսուք, տմարդիներ, անգութներ, բանասրկ-
ուններ, անհամբերներ, բարձրամիտներ, բարին չ'սիրողներ,
մատնիչներ, յանգուգներ, գողողներ, եւելօք ցանկութիւն
սիրողներ քան թէ Մատուած սիրողներ, որոնք Մատուած-
պաշտութեան կերպարանքը ունին եւ անոր զօրութիւնը ու-
րացած են, եւ դուն անոնցմէ մէկ դի կեցիր": Բ. ՏԽ. Գ. 1-5:

"Ու կցորդ մի ըլլաք խաւարին անպտուղ գործքերուն,
հապա եւելօք յանդիմանեցէք": Լ. Վ. Ե. Գ. 11:

Բոլոր աս վկայութիւններուն մէջ քանի մը տեսակ մարդ-
իկ յիշուած են, որոնցմէ քրիստոնեայներուն պարտքն է
մէկ կերպով մը զատուիլ, որ ահա պիտի քննենք թէ ինչ
կերպով ու ինչ բաներու մէջ հետու կենալու են: Հայտնի
է որ չէ թէ անոնց հետ խօսելէն հետու պիտի կենան, ին-
չու որ իրենց պատուէր կայ որ անոնք եղբօր պէս խրատեն
(Բ. Թ. Ե. Գ. 15) ու յանդիմանեն. (Լ. Վ. Ե. Գ. 11.) ուս-
տի անոնց հետ ամեն տեսակ հաղորդակցութիւն ընելը ար-
գիլուած չէ: Հայտնի է նաեւ որ քրիստոնեայները պիտի
չաշխատին անոնց անձերուն կամ ունեցած վիճակին վրաս
մը հասցունելու, ինչու որ ասիկայ անոնց հետ թշնամիի պէս

վարուիլ է, որն որ արդիլուած է: Բ. Թ. Ե. Գ. 15: Անոնցմէ ետ կենալու պատուէրը, նախ՝ անոնք Այկեղեցիին հաղորդութենէն զատելն է. եւ աս ալ պէտք է որ Վրիստոսի ըսած կանոնին պէս (Մատթ Ժ. Բ.) ըլլայ ինչպէս որ վերը բացատրեցինք: Ընացողները, ազահները, կռապաշտները, բամբասողները, գինովները, յափշտակողները պէտք չէ թող տալ որ քրիստոնեայններուն հետ հէրոջ սեղանէն հաղորդութիւն ընեն: Ալ երկրորդ քրիստոնեայնները պէտք չէ որ անոնց հետ պտըտին, իբրեւ թէ անոնց բուն ընկերներն են. եւ կամ հետերնին անանկ հաղորդութիւն մը ընեն որ անոնց չարութեանը համախոհ ըլլալու կամ իրաւունք տալու պէս երեւնան. հասկա առաւել պէտք է ասանկ ընկերութենէն փախչին որ անոնք ամչնան: Բ. Թ. Ե. Գ. 14:

Թէ որ մէկը հարցունէ՝ արդեօք Վստուծոյ ժողովուրդը պէտք է որ ասանկ մարդոց հետ առուտուր կամ ուրիշ գործ մը ընէ: Պատասխան կուտանք թէ բոլոր վերը յիշած վկայութիւններնու մէջ, կամ թէ Վստուծոյ խօսքին ուրիշ ինչ եւ իցէ համարներուն մէջ բառ մը չ'կայ որ աս բանը արդիլէ: Վսկէց կը հետեւի թէ աշխարհիս վրայ ամենեւին մէկ եկեղեցական իշխանութիւն մը ասիկայ արդիւլելու իրաւունք չունի: Բնէք թէ ես բան մը ծախու առնելու համար հեթանոսի մը խանութ երթամ, ասկէց կընայ մէկը իր միտքովը կարծել թէ ես հեթանոսութիւնը կը հաստատեմ: Թէ որ Հրէայի մը հետ առուտուր ընեմ, արդեօք ես կը սեպուիմ թէ Հրէութիւնը տարածելու օգնութիւն կ'ընեմ: Այսինքն որ անհաւատի մը հաց ծախեմ, աս ըրածիս համար մի թէ ես անհաւատութեան ջատագով կամ բարեկամ եղած կ'ըլլամ:

Բայց ոմանք կը հարցունեն՝ թէ չէ որ Պոզոս առաջինը

քրիստոնեայներուն: պատուիրեց որ հերետիկոսներուն հետ հաց ալ չուտեն: Ը. Կորնթ. Ե. 11: Ըտոր կը պատասխանենք թէ շատ մարդիկներ՝ որոնք Սուրբ Գիրքին մեկնութեանը աղէկ ծանօթութիւն ունին, աս համարին միտքը՝ հաղորդութեան սեղանէն մէկ տեղ չուտելը կը հասկընան: Եւ թէ որնոյն գլխուն 7 եւ 8 համարները նայինք պիտի տեսնանք որ աս մեկնութիւնը շատ հաւանական է: Ըռաքեալը կը ստիպէ քրիստոնեայներուն որ Վրիստոսի հաստատած տօնը կատարելու համար մեղքին հին խմորը մէկդի մաքրեն, ու անանկ Վրիստոս իբրեւ իրենց համար մորթուած զատիկը ընդունելու պատրաստ ըլլան: Ըսկէց կ'երևայ թէ Պօղոս հաղորդութեան հացը ըսել կ'ուզէ, երբոր 11 համարին մէջ բոլոր ան կերպ գէշ բնութիւն ունեցող մարդիկը համրելով քրիստոնեայները կը զգուշացունէ որ անոնց հետ հաց ալ չուտեն: Սնանակագ թէ Կոր Կտակարանին քանի մը ուրիշ տեղերէն ալ յայտնի է որ 'ուտել' բառը ճիշտ աս կերպովս հաղորդութիւն առնելու տեղ գործածուած է: Տես. Գործ. Ի. 42: Ի. 7: Ը. Կորնթ. Ժ. 33:

Իսկ ըսենք թէ Պօղոսի խօսքը բնաւ հաղորդութեան վերաբերութիւն մը չունենայ, հապա միայն հասարակ հաց ուտելը նշանակէ, ան ատենը աս համարին նշանակութիւնը ինչ կ'ըլլայ: Ընդհանրապէս հերետիկոսութեան չ'վերաբերիր, հապա միայն անառակութեան: Պօղոս Կորնթացի քրիստոնեայներուն միայն կը պատուիրէ որ ետ կենան անանկներէն՝ որոնք Եկեղեցիին անդամները ըլլալով ինքզինքնին սաստիկ անառակութեան կուտան, ինչպէս պոռնիկութեան, ագահութեան, կռապաշտութեան, բամբասանքի, զինուութեան եւ կամ յախշտակութեան, ու նաեւ կը զգուշացունէ որ անանկներուն հետ հաց ալ չուտեն: Ու իրաւացունէ քրիստոնէի մը անարդութիւն է որ ասանկ մար-

դոց սեղանը երթայ նստի, եւ կամ անոնք բարեկամներու պէս իր սեղանը հրաւիրէ :

Պարձեալ աս համարը ամենեւին չ'ցուցուներ՝ թէ քրքիստոնեայ ծնողք մը երբոր ասանկ անառակ տղայ մը ունենայ պարտական է անիկայ տունէն դուրս ընել, կամ կընիկ մը թէ որ ասանկ էրիկ ունենայ պարտական է անկէց զատուիլ: Պօղոսի աս խօսքերէն մէկը չ'կրնար ասանկ միտք մը հասնել, ինչու որ ան ատենը Սուրբ Վիլքին մէջի խօսքերը իրարու դէմ գրուած կ'ըլլան: Աշկան եւ կնկան, ծընողքի ու զաւակի մէջ եղած կապակցութիւնը մնայուն կապակցութիւն մըն է, եւ Վրիստոս ինչ եւ իցէ իրաւունքով անիկայ քակելու համար ընաւ տեղ մը իր Ակեղեցիին իշխանութիւն տուած չէ: Արդարեւ շնութեամբ բռնուողին համար թող կուտայ որ միւսը թէ էրիկը ըլլայ եւ թէ կընիկը ան յանցաւորը իրմէն արձրկէ, բայց ամենեւին չ'հրամայեր որ անշուշտ ասանկ ընեն, ուստի Ակեղեցիին ալ իշխանութիւն մը չէ տուեր որ ասանկ բանի մը մէջ անգամ անոնց ստիպեն: Աւ թէ որ Ակեղեցի մը այնպէս կը հասկընայ թէ Պօղոս Աորնթացիներուն գրած վերի համարին մէջ քրիստոնեայներուն կը պատուիրէ որ իր ցուցուցած յանցանքները ունեցողներուն հետ ճիշտ հաց ու կերակուր չուտեն, ան Ակեղեցիին ալ պէտք է որ Առաքեալին ըսածին պէս ընէ, ու սաստիկ պատուիրէ իր անդամներուն որ զինովներու շնացողներու ազահներու բամբասողներու յափշտակողներու հետ, եւ այլն, պատառ մը հաց ուտելու անգամ չ'մտնան: Ու թէ որ հայր մը ասանկ զաւակ մը ունի պէտք է անոր ալ սաստիկ հրամայէ որ իր տղան տունէն դուրս ընէ, եւ կամ թէ որ կնիկ մը ասանկ էրիկ մը ունի, պէտք է անոր ալ ստիպէ որ իր էրիկէն զատուի: Աշխարհիս վրայ եկեղեցի մը կա՞յ որ ասանկ կանոն մը կը պահէ, եւ

արդեօք միայն մէկ հատ մը կայ որ իր յանցաւոր անգամ
 ներուն հետ աս կերպովը կը վարուի. թէ որ չկայ ուրեմն
 ըսել է որ ամենեւին մէկ եկեղեցի մը վերը յիշուած հա-
 մարին ասանկ մեկնութիւն չ'տար: Ա՛յնարիտը խօսելով աս
 երկրորդ մեկնութիւնը շատակ սեպելը բոլորովին սխալ է,
 քանզի ամենեւին չ'նշանակեր թէ մի եւ նոյն ընտանեաց մե-
 ջի անդամները իրենց ունեցած բնական եւ հարկաւոր հա-
 գորդակցութենէն քակուելու են. հապա միայն մեզ կ'ար-
 գիլէ որ անանկ մարդոց անառակ վարուցը հետ բարեկամա-
 կան ընկերութիւն կամ հաղորդակցութիւն չընենք, որ ա-
 սանկով անոնց չարութիւններուն ուժ տուած ու նաեւ ինք-
 ղինքնիս անոնց գէշ գործքերուն նմանելու փորձութեանը
 մեջ ձգած չըլանք: Ա՛յրը բերած բոլոր վկայութիւններ-
 նուս Ակեղեցիին առած իշխանութիւնը մի միայն աս է որ
 ապականեալ վարք եւ ծուռ հաւատք ունեցող մարդիկը՝
 որոնք որ զընումի նշան մը չեն ցուցուներ, իր հաղորդութե-
 նէն կտրէ. եւ իր ժողովուրդը անոնց հետ հաղորդակցու-
 թիւն ընելէն զգուշացունէ:

Ըհա՛ Աոր կտակարանին մէջէն աս նիւթիս վերաբերեալ
 բոլոր գտած վկայութիւններնիս քննեցինք. եւ թէ որ ըլ-
 կան ուրիշներ ալ որ մենք սխալական մարդիկը ըլլալով զանց
 ըրինք, ըսցց ազէկ գիտենք թէ անանկ վկայութիւն մը չը-
 կայ որ մեր յիշածներէն տարբեր նշանակութիւն մը ունենայ:

Տեպրտիս Բէջի քննութեան նիւթերուն համառօտ բովանդակ-
 ութիւնը:

Մինչեւ հիմա մեր խօսածները պայծառ կերպով հաս-
 կըցունելու համար, աս տեղակարճ խօսքերով անոնց միտքերը
 հասկըցունենք:

1. Թէ՛ Վրբիստոսի Ալկեղեցիին ունեցած բոլոր կառավարու-
թեան կանոններուն բուն դիտաւորութիւնը Ալկեղեցիին մնա-
րութիւնը պահելու եւ յանցաւորներուն օգուտին համար են:

2. Թէ՛ Նոր Ատակարանը հոգեւոր յանցանքի համա-
մարմնաւոր պատիժ տալու ամենեւին մէկ կերպով մը հը-
րաման չտար, ամենէն մեծ պատիժը որ Ալկեղեցին իշ-
խանութիւն ունի տալու՝ յանցաւորները իրեն անգամ ըլ-
լալէն հանելն է:

3. Թէ՛ Նոր Ատակարանին մէջ չ'կայ անանկ խօսք մը՝ որ
նշանակէ թէ Ալկեղեցիէն դուրս ձգուած մէկու մը հետ
տեղթութիւնով վարուելու ենք, ու մարդասիրութիւն
մը ցուցունելու չենք, եւ թէ անոր հետ մեր ունեցած
ինչ եւ իցէ դործի կամ առուտորի հաղորդութիւնները
կտրելու ենք:

4. Թէ՛ բանադրելու իշխանութիւնը ամենեւին մարդ-
ոց չ'տրուեցաւ, քանզի անիկայ միայն Մատուծոյ կը վե-
րաբերի:

Աստի թէ որ Վահանայ մը կամ Արդասպետ մը Ա-
պիսկոպոս մը Պատրիարք մը կամ Պապ մը հոգեւոր յան-
ցանք ընողի մարմնաւոր պատիժ կուտայ, այսինքն անիկայ
բանադ կը դնէ կը ծեծէ կ'աքսորէ, կամ ժողովուրդը անոր
ջրայ կը դրդէ, ու խայտառակ անուններով կը նզովէ ու կը-
բանադրէ որ հասարակութեան աչքին սաստիկ տակի եւ
րենալով կրցած անօրէնութիւննին անոր ընեն. կամ թէ
անոր ապրուստը խախտելու եւ ընտանիքը յետին խղճու-
թեան մէջ ձգելու համար, բոլոր իր Ալկեղեցական ու աշ-
խարհական իշխանութիւնովը ու կարողութիւնովը կը ստի-
պէ ուրիշներուն որ անոր ունեցած առուտորի միջոցները
կտրեն ու ամեն կողմէն զինքը նկղը ձգեն, եւ կամ թէ ինչ
եւ իցէ կերպով անոր վախ կուտայ ու դատաւորական տան-

ջանքով մարմինը տանջել կուտայ, ան մարդը Վրիստոսի ու Մաքիալներուն տուած հրամանին բոլորովին հակառակը կ'ընէ. ու Մստուծոյ առջեւը ճիշտ Աերոն կայսրին կամ Տուլիանոսին եւ կամ Տրդատին դարձի գալէն առաջ ըրածին պէս ճշմարիտ հալածիչ մըն է: Մասնկ ալ թէ որ մարդ մը՝ իրրեւ թէ Մստուծմէ առած իշխանութիւնով մը, ինչ եւ իցէ բանի համար թէ որ մէկը կը նշուի, անիկայ մարդոց չ'արուած իշխանութիւն մը իր վրայ առնելուն, կամ աւելի աղէկ է ըսել Մստուծոյ ունեցած արտօնութիւնները իր վրայ առնելուն համար ծանր յանցանքի տակ է:

Այլեղեցիկն անգամ ըլլալէ հանելուս եւ բանադրանքին ու հալածանքին մէջ եղած դասբեւոյժութիւնները:

Այկեղեցիէն հանելուն՝ կամ Այկեղեցիի անդամ եղողին վայրած արտօնութիւններէն զրկելուն, եւ հալածանքին ու բանադրանքին միջև տարբերութիւնները կարծեմ թէ մինչեւ հիմա ըրած քննութիւններնուս բաւական ցուցուցինք: Այկեղեցիէն հանելը բոլորովին հոգեւոր բան մըն է ու մարմնաւոր պատիժի հետ ամենեւին կապակցութիւն չունի: Այրբ որ Այկեղեցիէն հանողը իր աշխարհային իշխանութիւնովը ասոր հետ կամուս ինչ եւ իցէ կերպ մարմնաւոր պատիժ մը կը գործածէ, անատենը անոր՝ հալածել՝ կ'ըսուի: Այկեղեցիէն հանելը յանցաւորը Այկեղեցիին անգամ ըլլալէն զրկելէ, բայց երբոր Այկեղեցական մը իր իշխանութիւնովը ան մարդուն կամ անոր ստացուածքին վրայ նշուիք ալ կը թափէ՝ որ միայն Մստուած կրնայ ընել, անատենը անոր՝ բանադրել՝ կ'ըսուի:

Արօնական հալածանքը միշտ ատենի գործ մըն է, ու զար-

մանսպին ալ աս է որ ամեն սաստիկ հալածիչներ իրենց անմեղ մարդիկներուն ըրած սոսկալի անօրէնութիւնները ծածկելու համար՝ միշտ իրենց անդժու թեանը զոհ եղող խնդրերուն վրայ քաղաքական յանցանքներ ձգելու աշխատեր են: «Մտիկայ՝ ըսին Վրխատոսի համար, կ'արդիլէ մեզ կայսրին հարկ տալէն» (Ղ Գ-ի. 1. Գ. 2. Յօդ. 1. 12.) որ աս զբարատութիւնը վերջը Մուսքեալներուն վրայ ալ ձգեցին. Գ. Կրթ. 1. Գ. 5: Վերոն քրիստոնեայներուն վրայ սա յանցանքը ձգեց, թէ Հուովմ կրակը տուողը անոնք էին: Գոմեախանոս ամբաստանեց թէ անոնք ուրիշ թագաւորութիւն մը հանել կ'ուզէին ու իր կայսերութիւնը յափըրտակել: Յուլիանոս՝ որ կը պարծենար թէ իր Տէրութեանը մէջ խղճմտանքի կատարեալ ազատութիւն տուած է, հազարաւոր քրիստոնեայներ բանտը դրաւ սքսորեց ու նաեւ մեռցուց աս ամբաստանութիւնովը թէ անոնք իր օրէնքներուն հնազանդ չեն: Ու ասանկ աս օրերս ալ թէպէտեւ կան հալածիչներ, ան ալ Վրխատոսի պաշտօնեայ ըսուողներուն մէջը, բայց շատ կ'աշխատին որ չ'ցուցունեն թէ ըրածնին հալածանք է. ու միշտ կը ջանան մարդիկներուն հատարունել թէ իրենք հալածանք ընել չեն սիրեր: Այլ ինչու համար կ'ընեն աս բաները, վասն զի մարդու խղճմտանքը ասոր դէմ է, ու հասարակաց դատումն ալ կ'իմացունէ թէ հալածումը շատ անիրաւ բան մըն է ու նաեւ բռնորովին իրաւունք չունենալով: Արբոր մէկը հանդարտ ու խաղաղասէր է, եւ իր Տէրութեանը օրէնքներուն հնազանդ, ու բոլոր իր զբայիներուն հետ ըրած գործերուն մէջ շիտակ է, անհասարին է մարդոց միտքերը համոզել թէ անիկայ իր կրօնական կարծիքներուն մէջ սխալմունք ունենալուն համար, որ կամ իրաւ է եւ կամ ոչնչայէս կը կարծուի, բանտը դրուելու ձեռի սքսորուելու եւ կամ մեռնելու արժանի է:

Թէ եւ ան մարդուն հաւատոյ սխալունքը պինտ գէշ մինչ
 եւ անդամ անաստուածութիւն ըլլայ, քանի որ Տէրու-
 թեանը արդար օրէնքներուն նայելով իր վաւքը աղէկ է
 երբոր միայն կրօնական սխալունքին համար մէկը անիկայ
 պատժէ, մարդիկ անոր անիրաւ տեղը քաշածին վրայ կը-
 ցաւին, եւ կը վճռեն թէ անոր հարածիչներուն ըրածը բո-
 չորովին առանց իրաւունքի էր: Աւ Մեծարանք՝ որ բոլրք
 քաղաքական բաներու մէջ իշխանութիւններուն եւ կառա-
 վարութիւններուն հնազանդ ըլլալ կը սորվեցունէ, նաեւ
 ամեն տեղ կը հաստատէ թէ 'խղճմտանքի վրայ արելը'
 միայն Մատուծոյ կը վերաբերի: Մնորեալ մէկը համոզելով
 ճշմարտութեան դարձունելու համար կրնանք ամեն օրինա-
 ւոր միջոցները բանեցունել, բայց անիկայ թէ որ մեզի մը-
 ակի չընէ, պէտք է ձգենք որ Մատուծոյ առջեւ իրեն համար
 հաշիւ տայ. քանզի ով մեզ անոր վրայ դատաւոր կամ դահիճ
 դրաւ: Աւ թէ որ մէկը կ'աշխատի ասանկ յանցաւոր մը ծնծով
 քանար զնելով արքորելով կամ ինչ եւ իցէ ուրիշ մարմ-
 նաւոր պատիժներով ետ դարձունել, անիկայ չէ թէ միայն
 անոր օգուտ մը չ'կրնար ընել, հապա թող զիտնայ որ բուն
 ինքզինքին ու իր բոլոր գործերուն շատ փնաս պիտի բերէ:
 Բռնութիւնը ու վախը երբեմն մարդիկ երեսանց կը հնա-
 զանդեցունեն, բայց մէկու մը կարծիքները բնաւ չեն կրնար
 փոխել. եւ ոչ ալ Ազկեղեցիին մաքրութիւնը պահելու հա-
 մար մինչեւ հիմա գէթ քիչ մը օրնութիւն ըրին:

Մատուծոյ ճշմարիտ Ժողովարարը Բռնադրողներունն ու հալա-
 ծողներունն մեղին վրայ:

Մինչեւ հիմա բոլոր ըսածներնուս մէջ ցուցուցինք թէ

Եկեղեցիին մէջ երեցած ամբարշտութիւնը եւ սխարմունքը մաքրելու համար Վրիստոսի առած կանոնը ինչ է: Ի՞նչ որ ան վկայութիւնները կը ցուցուն են թէ պոռնիկներուն ազահներուն կռապաշաններուն բամբաստողներուն զինովներուն յափշտակողներուն ու հերետիկոսներուն ինչ պէտք է ընել. թէ որ Վրիստոսի հրամանին պէս (Մատթ. ժ. 19) ասոնց հետ պէտք եղած կ'անոններովը վարուելէն ետքը՝ տակաւին անդիջ մնան, պէտք է անոնք Եկեղեցիէն հանել: Արեմն ինչ բանք ան Վահանային Եպիսկոպոսին Պատրիարքին կամ Պապին համար, որոնք հարիւրաւոր հազարաւոր ասանկ բնութիւն ունեցող մարդիկներ իրենց Եկեղեցիին մէջը կը պահեն ու իրենց բոլոր կեանքին մէջ անոնցմէ մէկը չեն բանադրեր. բայց թէ որ իրենց հօտին մէջ անանկ մէկը կայ որ իր բոլոր սրտովը աս խաւարին գործքերէն կը դարչի, ու աշտօնով Մատուծոյ սուրբ խօսքը կը կարգայ եւ կ'ուզէ որ անիկայ իրեն առաջնորդ ըլլայ ու աս վտանգաւոր աշխարհիս վրայ ինտոր վարուիլը իրեն սորվեցունէ, որ ամեն բանի մէջ Մատուծոյ առջեւը հաճելի գտնուի ու յաւիտենական կեանքը ժառանգէ, անիկայ կը բանադրեն ու կը շղոյթեն: Պինտ առաջ ցուցուցինք թէ անոնք մէկը բանադրելու կամ հալածելու իշխանութիւն չունին: Եւ երկրորդ՝ յայտնի է թէ Եկեղեցիէն դուրս ձգելու համար անոնց ունեցած իշխանութիւնը ան մարդիկներուն համար է, որոնք՝ Մատուծոյ խօսքին վկայութիւնովը կամ անառակ վարք ունին եւ կամ Վրիստոսի Եւետարանը կը խանգարեն ու բնաւ չեն ուզեր իրենց յանցանքը զրկուիլ. Եկեղեցիին պարտական է բոլոր ասանկ մարդիկը Վրիստոսի կանոնովը դուրս ձգել:

Աստի եր, որ Վահանայ մը կամ Առաջնորդ մը թող կուտայ որ մոլի եւ անառակ վարք ունեցողները Եկեղեցի-

ին մէջ մեան, ու քրիստոնէական ամեն խորհուրդները անոնց կը մատակարարէ, ու միւս կողմէն անարատ վարք ունեցող մարդիկները կը նշովէ ու Ակեղեցիէն կը հասնէ, որոնց մի միայն յանցանքը ան է՝ որ սրտի մտօք Աստուածաշունչը կը սորովին ու հաւատքի եւ գործի նիւթերու մէջ միայն անիկայ իրենց առաջնորդ բռնելու՝ ու անոր ետեւէն երթալու կը փափարին, ան Վահանան կամ Առաջնորդը թող գիտնայ որ Վրիստոսի ճշմարիտ աշակերտները կը բանադրէ ու կը նշովէ, եւ Վրիստոսի խօսքին նայելով կընանք ըսել թէ անիկայ բուն Վրիստոսը կը նշովէ: Սփ. Ի. 45: Կը սարսափինք երբոր կը խորհինք ան սոսկալի հետեւանքին վրայ, որ թէ կանուխ եւ թէ ուշ պիտի իջնայ անոնց վրայ՝ որ Վրիստոսի ճշմարիտ աշակերտները ասանկ գուրս կ'ընեն ու կը նշովեն: Ու ան ալ հերիք չ'սեպելով բոլոր իրենց կարողութիւնովը ջանք կ'ընեն՝ որչափ որ կրնան գաղտուկ կերպով, անոնք մարմինի ու ապրուստի նեղութիւններով տանջել ու չարչարել, որ ալ իրենց մեղքը ու դատապարտութիւնը անհնարին ծանր պիտի ըլլայ: Աստուած աս մեղքը անոնց չ'սեպէ, Աստուած տայ որ ամեն ասանկ մարդիկը տեսնան Հրէից ազգին Աստուծոյ սիրելի Որդին հալածելուն համար խրկուած սոսկալի պատիժները, ու նաեւ բոլոր ուրիշ դարերու մէջ Աստուծոյ զաւկները հալածողներուն վրայ եկած թշուառութիւնը, ու խրատ աննն եւ շուտով իրենց չար գործքերուն վրայ զղջան ու Տէրօջը գառնան:

Հաւածանքի վրայսմ պարպախիտ Ժողովարաց Ժանոցոմ ին:

Ինչոր աս ըսածներս չ'վերջացուցած կ'ուզեմ քանի մը

Խօսք ալ մանաւորապէս հասարակ ժողովուրդին խօսիլ : Վոք շատ անգամ ու մանաւանդ աս օրերս Մետարանականներուն վրայով ըսեցիք, թէ անոնք ամենէն գէշ վարք ունեցող մարդիկ են : Անոնց համար ձեզն ըսին թէ Վրբիստոսի Մտուածութիւնը կ'ուրանան, եւ թէ անհաւատ ու անաստուած են, բայց մի հաւտաք : Մետարանական քրիստոնէայները անանկ հեռու են անհաւատութենէ՝ որ երկրիս երեսը մէկ ազգ մը չ'կայ որ այնչափ հեռու ըլլայ : Անոնք Սուրբ Վիրքը այսինքն չ'ին ու Նոր Կտակարանը ամբողջ իրրեւ Մտուածոյ խօսքը կ'ընդունին, եւ անոր այնքան յարգութիւն կուտան, որ անկէջ զատ ամենեւին ուրիշ գիրք մը իրրեւ իրենց հաւաքին ու գործքին անխալ կանոնը չեն ընդունիր : Իրենց ամեն օրուան սորված բանը եւ ամեն օրուան զուարճութիւնը Մտուածաշունչն է : Անոնք Վրբիստոսը իրրեւ չ'օրը միածին Արդին կ'ընդունին շնորհքով եւ ճշմարտութիւնով լեցուն, եւ անիկայ չ'օրը Մտուածութեանը հետ հաւասար ու երկրպագութիւն ընդունելու արժանի կը հաւտան :

Չեզն ըսին թէ Մետարանականներուն գործածած Մետարանը նոր Մետարան մըն է ու չ'այոց Արկեղեցիին Մետարանէն տարբեր է : Ասիկայ ալ զրպարտութիւն է : Մետարանականները տեսնալով որ չ'այոց Արկեղեցիներուն մը կարգացուած Մետարանը գրաբաւ ըլլալուն շատ քիչ մարդիկ կը հասկընան, իրենք անոր աշխարհաբաւ թարգմանուածը կը գործածեն որ'ան լեզուն ամեն մարդ կը հասկընայ : Ասիկայ չէ թէ նոր Մետարան մըն է, հապա չ'այերէն գրաբաւ Մետարանին աշխարհաբաւ թարգմանուածն է, ճիշտ ան Մետարանն է որ չ'այոց Արկեղեցիները կը կարգացուի :

Չեզն ըսին թէ Մետարանականները շատ գէշ մարդիկ

են, եւ արժան է անոնք նախատել եւ դուրս ձգել ու ամեն կերպով անոնք չարչարել, ինչու որ անոնք աղօր պառակատող են: Աս ալ զբարտաթիւն է: Աւետարանականները իրենց աղօր մահէն զօրաւոր սիրով մը կը սիրեն. անոնք իրենց աղօր սիրելէն բնաւ չեն դադարի եւ աղօրին քնաս գալու համար գիտութեամբ բան մը չեն ըներ. հասցաւ ընդհակառակն անոնք աղօրին բուն աղէկութիւնը կ'ուզեն: Իրենց մեծ փախաբը ու աղօթքը առ Աստուած իրենց աղօրին՝ իրբեւ մէկ աղօ, Վրիստոսի ետեւէն երթալը տեսնալն է, իրբեւ իրենց մի միայն Առաջնորդը: Շշմարիտ է որ Աւետարանականները կրօնական կարծիքներու մէջ աղօրին մեծ մասէն շատ տարբեր են, մանաւանդ հիմնական ատեստ. բոլոր ասկէջ չ'հետեւիր թէ ան կարծիքները ճշմարտութենէ հեռու են, կամ թէ անոնք իրենց աղօրին Ակեղեցիին ընդունած հանգանակին ետեւէն չերթալուն համար իրենց աղօր կ'առնեն: Արդեօք սուրբ Վրիգոր Առաւորիչը սխալմունք բրած եղաւ իր քրիստոնէութեան գառնալովը երբոր բոլոր աղօր հեթանոսութեան մէջ թաղուեր էր. եւ անոնց հետ կուռքերուն զօհելը մերժելուն համար մի թէ իր աղօր ատող եղաւ: Արդարեւ ձեզմէ մէկն ալ չ'կրնար անոր համար ասանկ բան մը կարծել, ուրեմն ինչ իրաւունքով Աւետարանականներուն համար ասանկ կարծիք կ'ընէք: Անոնց մի միայն փախաբը եւ գիտաւորութիւնը ան է որ Աստուծոյ օգնութիւնովը մարդոց բոլոր սխալմունքները ձրգեն ու Աստուծոյ ճշմարտութեանը ետեւէն երթան ուր որ տանի. ու բուն սու բանիս համար հաստատ յոյս ունին թէ չարչարուելու եւ մեռնելու ալ կեցիք են:

Շատ անգամ ձեզի իրատեցին որ Աւետարանականներուն կերպ կերպ անարգութիւններ ընէք, եւ անոնք աչխարհիս մէջի ամեն բանէն ալ ցած սեպէք: Աւ չենք զար-

անմար թէ՛ ձեր մէջը անանկ մարդիկ կան որ երբ իրենց
 քաղր ուժովը Մետարանականները տանջելու ջանք կ'ընեն,
 անանկ-կը կարծեն թէ Մստուծոյ պաշտօն կը մատուցանեն :
 Պօղոս ալ իր կուրուժեան ատենը Վրիստոսի աշակերտ-
 ներուն գէ՛մ ըրածներուն համար ասանկ կը կարծէր : Ա-
 դուք՝ երբոր ձեր Նկեղեցիին վրայ ունեցած նախանձովը Մ-
 ետարանականները կը հալածէք, ճիշտ Պօղոսի առջի Վարի-
 սեցի վարքին կընամնիք ու չէ թէ ետքի Վրիստոնէութեան
 վարքին : Երբ որ Պօղոս քրիստոնէայ եղաւ ալ մարդիկ հա-
 լածելէն դադրեցաւ ու մանաւանդ թէ բուն ինք հալածուե-
 ցաւ . Պօղոս քար չ'նետեց, հապա ինք քարկոծուեցաւ . ա-
 նիկայ տուն կամ խանութ չ'կոխեց, հապա քանի քանի հեղ
 մարդիկ իր վրան յարձակուեցան : Ենդամ՝ մը մտմտացէք
 քրիստոնէի մը ուրիշ իրեն պէս քրիստոնէայ մը քարոտե-
 լուն վրայ, ան ալ սա բանին համար թէ անոր կրօնական
 կարծիքները իրեն ունեցածին պէս չեն :

Կարելի է որ աս տետրակը կարգացողներէն մէկը իր եղ-
 բորը գէ՛մ աս չարութիւնները ըրեր է : Թողութիւն ըրէ
 ինձի որ քեզի բան մը հարցունեմ . երբոր քու Մետարանա-
 կան եղբայրդ կամ անոր տունը քարոտեցիր՝ մի՛թէ քու սիրտդ
 ասով պաղշկեցաւ, ատիկայ աղէկ բան մըն էր թէ գէշ . կամ
 թէ Մստուած ան ըրածիդ հաւնեցաւ թէ չէ : Ենիկայ ընելովդ
 արդեօք աւելի Մստուծոյ հին ատենի ժողովուրդին՝ Մա-
 քեալներուն ու մարտիրոսներուն նմանեցար, որոնք հաւատ-
 քի համար այնքան չարչարանքներ քաշեցին, թէ անոնց ան-
 թանոս ու անբայ հալածիչներուն : Ենիք թէ քու նետած
 քարըդ մնաս մը տուա՛ւ՝ անմեղ մարդուն գլուխը պատուեց,
 որ քեզի բան մը ըրած չէ, կամ թէ անոր ապրանքը մնասեց
 ու ընտանիքը վախի ու վտանդի մէջ ձգեց, քեզի ինչ հա-
 ճութիւն եղաւ, կամ թէ ասկէց քու գործիդ ինչ օգուտ ե-

կաւ : թէ որ ճշմարտութիւնը քու քովդ է՝ անիկայ ճանշոննելու համար քեզի քար ու մարմնաւոր զէնքեր պէտք չեն քանի որ ասանկ զէշութիւններ կ'ընեն՝ բոլոր աշխարհայնքան պայծառ կ'իմացունեն թէ քու քով է ճշմարտութիւնը չ'կայ : « Լնոնց պտուղէն անոնք պիտի ճանշնաք » ըստ Քրիստոսի : քու հաւատքիդ պտուղը թէ որ ուրիշներուն ապրանքը վնասել ու անոնց կեանքը եւ մարմինը վտանգի մէջ ձգել է, շատ յայտնի է որ անիկայ Լեւտարանին հաւատքը չէ : Գուն անոր քու ուզած անունդ տուր, բայց տակաւին անիկայ հետեւնու թեմէն բնաւ սարբերութիւն մը չունի : « Լն որ բարի կ'ընէ՝ Լստուծմէն է, կ'ըսէ Յովհաննէս Լեւտարեալը, եւ ան որ չարիք կը գործէ՝ անիկայ բնաւ Լստուած չ'տեսաւ » : Գ. Յովհ. 11 :

Գարձեալ ով քեզ եղբօրդ հաւատքին վրայ դատաւոր դրաւ, անիկայ Լեւտարանին մէջ պայծառ ցուցուած ճամբովը Լստուծոյ ծառայել կ'ուզէ, դուն որուն իշխանութիւնովբաւնոր կը ստիպես որ կամ Լեւտարանէն իր սորվածները ուրանայ՝ ու քու հաւատացածիդ պէս հաւտայ, եւ կամ քարոտուի ու բոլոր աշխարհքին խայտառակ ըլլայ : Գուն կ'ուզես որ քու բռնած հաւատքիդ համար մէկը քեզ չ'չարչարէ, ուրեմն ինչո՞ւ համար սա բանը քու եղբօրդ ալ չես ուզեր : Լսնք թէ դուն մէկու մը պարտք ունիս՝ որ Լեւտարանական ըլլալուն համար բանադրուեր է, ինչպէս չես ուզեր ան պարտքդ վճարել : Լրդեօք առ բանը քրիստոնէի գործ է, միթէ ատիկայ ուրիշին անանկ ընել է, ինտոր որ կ'ուզես թէ մարդիկ քեզի ընեն : Վու պարտքդ իրաւ է, ստակը քու կ'զէ անորն է, եւ դուն անիկայ չես վճարեր ու կարելի է զինքը ու իր ընտանիքը՝ թէ որ ունի, կը թողուս որ ան ստակը կորսնցունելով պիտա ցաւալի խղճութիւններ քաշեն, մի միայն սա բանին համար որ անոր Լստուծոյ եր-

կրօնագրութիւն ընելու համար ընդունած կերպը քուկինէր
տարրեր է : Այս թէ բանք որ ճշմարտութեան ու սրբա-
բութեան գէւմ քանի մը անձնասէր թշնամիներէ զրգուե-
լով ան մարդոց վրայ տուտ առնելիք ունեցող կ'ըլլաս, ու
անիկայ շատ նեղութիւններու եւ ծախքի տակ կը ձգես, որ
դուն աղէկ դիտես եւ Մատուած ալ գիտէ որ աս ըրածդ մեծ
անօրէնութիւն է ու քու միտքդ մի միայն եղբայրդ չարչա-
քել է, ինչու որ անիկայ չընդունիր ան հաւատքը որն որ դուն
ընդուննիր եւ : Մտքեզ տասնկ բաներ ընելով ուրիշներուն
հաւատքին վրայ տիրելու ինչ իրաւունք ունիս, որ բուն Մ-
տաքեալները անգամ այսպէս իշխանութիւն մը ունենալ չէ-
ին ուզեր : Ի Արմիւ . Բ . 24 : «Ղուծն ով ես որ ուրիշին
ծառան կը դատես . իրեն Տէրօջը կը կենայ՝ կամ կ'իջնայ,
բայց պիտի կենայ, ինչու որ Տէրը կարող է անիկայ հաս-
տատել» : Հասմ . Ժ . 4 : «Նոր կտակարանին մէջ բնա-
չեմ կարդացեր թէ «Սեղմէ ամեն մէկը Մատուոյ հաշիւ
պիտի տայ իր անձին համար» . (Հասմ . Ժ . 12 ,) թէ որ
քու եղբայրդ սխալմունքի մէջ է՝ որուն չարչարանք ու վը-
նաս տալու կը հոգնիս, Մատուած ժամանակին անիկայ պա-
տասխան տալու պիտի կանչէ : Բայց դուն ալ միտքդ բեր որ
չարչարողներուն ու հալածողներուն աղաղակը Տէրօջը
ականջներուն կը հասնին, եւ ան անշուշտ իր ժողովուրդին
նեղութիւն տուողներուն նեղութիւն պիտի հատուցանէ .
Ի թե . Բ . 6 :

Արեւի է որ հրամանքդ բոլոր աս բաները տգիտութիւնով
ու չ'մտմտալով ըրիր, բայց հիմա չե՛ս տեսնար որ ասկէց մի մի-
այն գէշութիւն ելաւ, եւ ան գէշութիւնը մէկ մը Արեւիցիիդ
գործին եկաւ, ինչու որ քու ըրածներուդ նայելով մէկը չ'հա-
տար թէ ճշմարտութիւնը քու քովդ է, մէկ մըն ալ բուն քու
անձիդ պիտի գայ, ինչու որ իրաւցունէ Մատուած քեզ շատ

ստատիկ պիտի պատժէ իր անմեղ ժողովուրդը ասանկ չար-
չարելուդ համար : Ուրիմն եկուր խօսքս մտիկ ըրէ ու ասանկ
եղբայրդ հալածելու ատելի գործը ձգէ . քանզի ան ալ հան-
գիստ ու նեղութենէ ազատ կեանք վարելու քեզի պէս իրաւ-
ունք ունի : Աւ հաստատ միտքդ դիր որ մէկու մը վնաս հաս-
ցունելու համար մէկմ'ալ քու ձեռքդ վեր չառնես եւ կամ
լեզուդ չ'բանեցունես : Ու թէ որ ինչ եւ իցէ աստիճան կամ
պաշտօն ունեցող մէկը քու միտքդ համոզելու ջանք ընէ որ
նորէն ասանկ բաներ ընելու ձեռք զարնես , ըսէ անոր թէ ' Աս
Աստուծմէ կը վախնամ եւ չեմ կրնար ասանկ բան մը ընել
որ ասանկ յայտնի կը տեսնամ թէ Աստուծոյ կամքին դեմ
է' : Ու միտքդ բեր թէ քանի որ Աստուծոյ կամքը ընելը
կը փնտոտես մարդոցմէ վախնալու բնաւ բան մը չունիս : Աւ-
րելի է որ երբ հալածիչին հետ մէկ ըլլալէն ետ քաշուիս
ու անոր բանադրանք ըրած ատենը՝ Ամէն , չըսես , անիկայ
գառնայ քեզ ալ հալածէ ու բանադրէ : Բայց մի վախնար
մարդիկներէն որոնք ասօր կան ու վաղը չ'կան , ու որ իրենց
պինտ ընելիքը միայն մարմինը սպաննել է , հապա " Աւելօք
անկէց վախցիր՝ որ կրնայ հողին ու մարմինը գեհեանին մէջ
կորսնցունել " . " իրաւ կ'ըսեմ քեզի , Անկէց վախցիր " :

ՎՐԻՍՏՈՍԻ ՅԵՐՈՒԹԵԱՆԸ

ՈՒ ԵՆՈՐ ՊԵՐԵՂԵՆԵՐՈՒՆ ԿՐԵՅ

Ե. ՎՐԻՍՏՈՍԻ մարմինը կտաւներով ու խունկերով
փաթտած ուրբաթ իրիկուն գերեզմանին մէջը դրուեցաւ .
(Յով . ԺԹ . 40 .) ու կնիկները իրենց բարեպաշտութիւն-

ույլ ու սիրովը ուրիշ խուռնկեր ու եղեր պատրաստեցին էր մարմինը օծելու համար: Բայց որովհետեւ ան իրիկունը ուշ էր սպասեցին մինչեւ մեկշաբթի, շաբաթ օրը սուրբ պահե- շու պատուիրանքին համար: Գ ռ-ի. ԻԳ. 56:

Բ. Սեկշաբթի օրը կանուխ լմնցուցին ան խուռնկերուն պատ- բաստութիւնը, այսինքն զանազան խուռնկեր ու եղեր մեկտեղ խառնեցին որ մեկ ազնիւ եղ մը շենեն Քրիստոսի մարմինը օծելու համար: Ս՞րբի. Ժ.Չ. 1:

Գ. Ընոնք առտուանց մութնուլուսին գերեզմանը եկան. (Ս՞րբի. ԻԲ. 1: Գ ռ-ի. ԻԳ. 1: Յով՛. Ի. 1:) բայց Սար- կոս կ'ըսէ թէ մեկշաբթի առտուանց կանուխ արեւը որ կը- ծագէր՝ գերեզմանը եկան. (Ս՞րբի. Ժ.Չ. 2:) որ ըսել կ'ու- զէ թէ արեւը ծագելու վրայ էր:

Դ. Ըն կնիկները որ եկան ասոնք էին, Սարիամ՝ Սագ- դաղենացին, (Ս՞րբի. ԻԲ. 1: Յով՛. Ի. 1:) ու Սարիամ՝ Յովհաննան, ու Յակոբին մայրը, (Ս՞րբի. ԻԲ. 1: Ս՞րբի. Ժ.Կ. 40: Ժ.Չ. 1: Գ ռ-ի. ԻԳ. 10:) ու Սողովմէ եւ Յովհաննա ու ուրիշ կնիկներ, որոնց անունները արուած չեն: Ս՞րբի. Ժ.Չ. 1: Գ ռ-ի. ԻԳ. 10:

Ե. Ըսոնք որ Ճամբան էին ու գերեզմանը կ'երթային, ի- րարու կը հարցունէին ու կ'ըսէին թէ մեզի ան քարը ո՞վ պիտի գլտորցունէ գերեզմանին դուռնէն: Ս՞րբի. Ժ.Չ. 3:

Զ. Երբոր հոն հասան իմացան թէ մեկ գետնաշարժ մը ե- ղեր էր ու քարը գերեզմանէն գլտորած էր: Ս՞րբի. ԻԲ. 2: Ս՞րբի. Ժ.Չ. 4:

Է. Տերօջը հրեշտակը իջեր էր ու դուռնէն քարը մէկ դի գլտորցուցեր ու անոր վրայ նստեր էր. ու պա- հասանները ասիկայ որ տեսան սարսափեցան ու մե- ուելի պէս եղան: Բայց աս ատենս կնիկները տակա- ւին գերեզմանը հասած ու աս բաները տեսած չէին:

բայց ետքը հրեշտակը տեսան : Սաբլ . ԻԲ . 2-4 :
Բ . Աբրոր տեսան որ քարը գերեզմանին դուռնէն վեր-
ցուած էր , Սարիամ Սագգաղենացին կարծելով թէ Յի-
սուսին մարմինը գողցեր են , շուտով միւս կնիկները ձգեց
ու քաղաքը վազեց որ անիկայ աշակերտներուն պատմէ :
Յով . Ի . 2 :

Թ . Սիւնները որ գերեզմանը մնացին ներս մտան որ մար-
մինին հոն չըլլալը աղէկ մը իմանան . եւ հոն տեղը հրեշ-
տակը երեւցաւ ու խօսեցաւ անոնց : Սաբլ . ԻԲ . 5 : Սաբլ .
ԺԳ . 5 : Ղ ս-ի . ԻԿ . 4 : Ղ ուկաս կ'ըսէ թէ երկու մարդիկ
լուսաւոր հագուստով իրենց հասան , կարելի է թէ առաջ
միայն մէկը տեսան , որովհետեւ մութ տեղ մըն էր , բայց
ետքը երկուքն ալ տեսան . կամ թէ ըսել կ'ուզէ որ մի-
այն մէկը անոնց խօսեցաւ :

Ժ . Հրեշտակը ըսաւ անոնց որ շուտ մը երթան ու ըսեն
աշակերտներուն թէ Յարութիւն առաւ ու անոնցմէ առաջ
Գալիլեա պիտի երթայ : Սաբլ . ԻԲ . 7 : Սաբլ . ԺԳ . 7 :
ԺԵ . Անոնք շուտով քաղաքը դարձան , բայց ուրիշ ճամ-
բայէ երթալով Սարիամ Սագգաղենացին չ'հանդիպե-
ցան . (Սաբլ . ԻԲ . 8 : Սաբլ . ԺԳ . 8 :) ու այնչափ վախ-
ցան եւ ուրախացան որ ճամբուն վըայ մէկու մը չ'խօսեցան ,
հասկա շեռակ Մուքեալներուն դացին ու ամեն բան անոնց
պատմեցին : Սաբլ . ԺԳ . 8 : Ղ ս-ի . ԻԿ . 9 , 10 : Ղ ուկաս
կ'ըսէ թէ Սարիամ Սագգաղենացին ու Յովհաննան եւ
Յակոբին մայրը Սարիամը ու ուրիշները աս բաները Մու-
քեալներուն պատմեցին : Ղ ս-ի . ԻԿ . 10 : Իսոյց պէտք չէ
որ հասկընանք թէ աս կնիկներուն բոլորը մէկտեղ էին եր-
բոր աս բաները պատմեցին : Աերեւայ թէ Սարիամ Սագ-
գաղենացին երբոր մինակ գնաց քաղաքը միայն Պետրոսը
ու Յովհաննէսը գտաւ . (Յով . Ի . 2 :) ու ետքը երբոր

միւս կնիկները գացին միւս Առաքեալները գտան ու աս բաւ
ները անոնց պատմեցին :

Վ. Երբոր մէկալ կնիկները գացած էին Սարիամ Սագ-
դաղենացին ուրիշ ճամբով գերեզմանը դարձաւ Պետրոսին
ու Յովհաննէսին հետ : Յովհ. Ի. 2-9 : Ասոնք նայեցան
ու գտան որ իրաւցունէ մարմինը հոն չէ . բայց չէին գիտեր
թէ ինտոր եղաւ , որովհետեւ ան միւս կնիկները չէին տե-
սեր . ու Սարիամ Սագդաղենացին ալ չէր գիտեր , որովհե-
տեւ հրեշտակը տակաւին իրենց չերեցած Սարիամ անոնք
թողուց քաղաքը գնաց :

Վ. Պետրոս ու Յովհաննէս երբոր տեսան թէ հոն չէ ,
դարձան քաղաքը . (Յովհ. Ի. 10 :) բայց Սարիամ Սագ-
դաղենացին մինակ գերեզմանը մնաց :

Վ. Երբոր մինակ հոն էր կուլար եւ նոյն ատենը գերեզ-
մանին ներսը կը նայէր , ան երկու հրեշտակները տեսաւ
որոնք միւս կնիկներուն երեւցան : Յովհ. Ի. 11-13 :

Վ. Ան ատենը Յիսուս ալ Սարիամին երեւցաւ : Սարի.
Վ. 9 : Յովհ. Ի. 14-18 :

Վ. Սարիամ անատենը գնաց ու աշակերտներուն պատմեց
բայց չհաւատացին : Սարի. Վ. 10-11 : Յովհ. Ի. 18 :

Վ. Եւրբ միւս կնիկներուն երեւցաւ Յիսուս ու ողջոյն
տուաւ անոնց : Սարի. Վ. Ի. 9 :

Յիսուս մեռելներէն յարութիւն առնելէն ետեւ երեւցաւ
Ը. Սարիամ Սագդաղենացիին : Սարի. Վ. 9 : Յովհ.
Ի. 14 :

Ի. Սիւս կնիկներուն : Սարի. Վ. Ի. 9 :

- Գ. Պետրոսին : Ղ Կ-ի . ԻԴ . 34 : Ը Կրնիլ . ԺԵ . 5 :
- Դ . Երկու աշակերտներուն որ Լյմմաուու կ'երթային : Սնրի . ԺԶ . 12, 13 : Ղ Կ-ի . ԻԴ . 13-32 :
- Ե . Եղն օրը իրիկուան դէմ բոլոր Ընաքեալներուն՝ (Թովմաս հոն չեղած : Սնրի . ԺԶ . 14 : Ղ Կ-ի . ԻԴ . 36 : Տնիլ . Ի . 19-24 : Ը Կրնիլ . ԺԵ . 5 :
- Զ . Բոլոր Ընաքեալներուն , (Թովմաս ալ հետերին : Տնիլ . Ի . 24-29 :
- Է . Ղալիլեայի մէջ Տիրերիայի ծովին եզերքը Ընաքեալներուն , եւ ասիկայ երրորդ անգամն է որ իր աշակերտներուն երեւցաւ , անոնք մէկտեղ ժողվուած : Տնիլ . ԻԸ . 1-14 :
- Ը . Տասնմէկ աշակերտներուն Ղալիլեայի մէջ լեռան մը վրայ : Սնրի . ԻԸ . 16 :
- Թ . Հինգ հարիւրէն եւեւ եղբայրներուն մէկտեղ : Ը Կրնիլ . ԺԵ . 6 :
- Ժ . Յակոբին : Ը Կրնիլ . ԺԵ . 7 :
- ԺԸ . Բոլոր Ընաքեալներուն մէկտեղ ժողվուած : Ը Կրնիլ . ԺԵ . 7 :
- ԺԹ . Համբարձման ատենը բոլոր Ընաքեալներուն : Ղ Կ-ի . ԻԴ . 50, 51 : Ղ Կրթ . Ը . 9, 10 :
- ԺԿ . Պօղոս Ընաքեալին : Ղ Կրթ . Թ . 3, 4, 5 : ԻԸ . 8 : Ը Կրնիլ . ԺԵ . 8 :

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԵԼՈՒԿԵՐ, ԶՕՐՈՒԹՒԻՆԵՐ

1. Միշի՛ր, տեսայ փայտէն կախուած
Շատ ցաւի մէջ արիւնըւայ,
Ինձ նայեցաւ աչքով տրտման
Քանի խաչին ես մօտեցայ :
2. Լնչուչա՛ր բնաւ ես չեմ մոռնար
Ըն նայուածքը, քանզի կ'ըսէր,
Իր մեռնիլը ինձի համար
Թէպէտ ան խօսք մը չէր խօսեր :
3. Ո՛հ զգացի տրտմութիւնով
Իմ մեղքերս՝ ու շատ լացի,
Տեսայ որ ես մեղանչելով
Իր մեռնելուն պատճառ տուի :
4. Եւ՛ ա՛ղ, վայ ինձ, արդ անյոյս եմ
Երցունք թափած ես կանչեցի,
Ո՞ւր տեղ երթամ, որո՞ւն վազեմ
Քանզի իմ Տէրս սպաննեցի :
5. Երկրորդ անգամ գթած աչքով
Տէրը խաչէն ինձ նայեցաւ,
Եւ իր շնորհքը յայտնելով
Հաստատ սիրով ինձի ըսաւ :
6. «Չրի շնորհքով ես կը քաւեմ
Քու մեղքերըդ որդեակ սիրուն,
Յօժար կամքով մահ անձս կ'առնեմ
Որ յաւիտեան միշտ ապրիս դուն » :

7. Երդ իր մահը երբոր այսպէս
 Եանցանքրս ինձ միշտ կը յայտնէ,
 Նոյն իսկ ատեն ձրիսպէս
 Իմ մեղքերէս իս կը սրբէ :

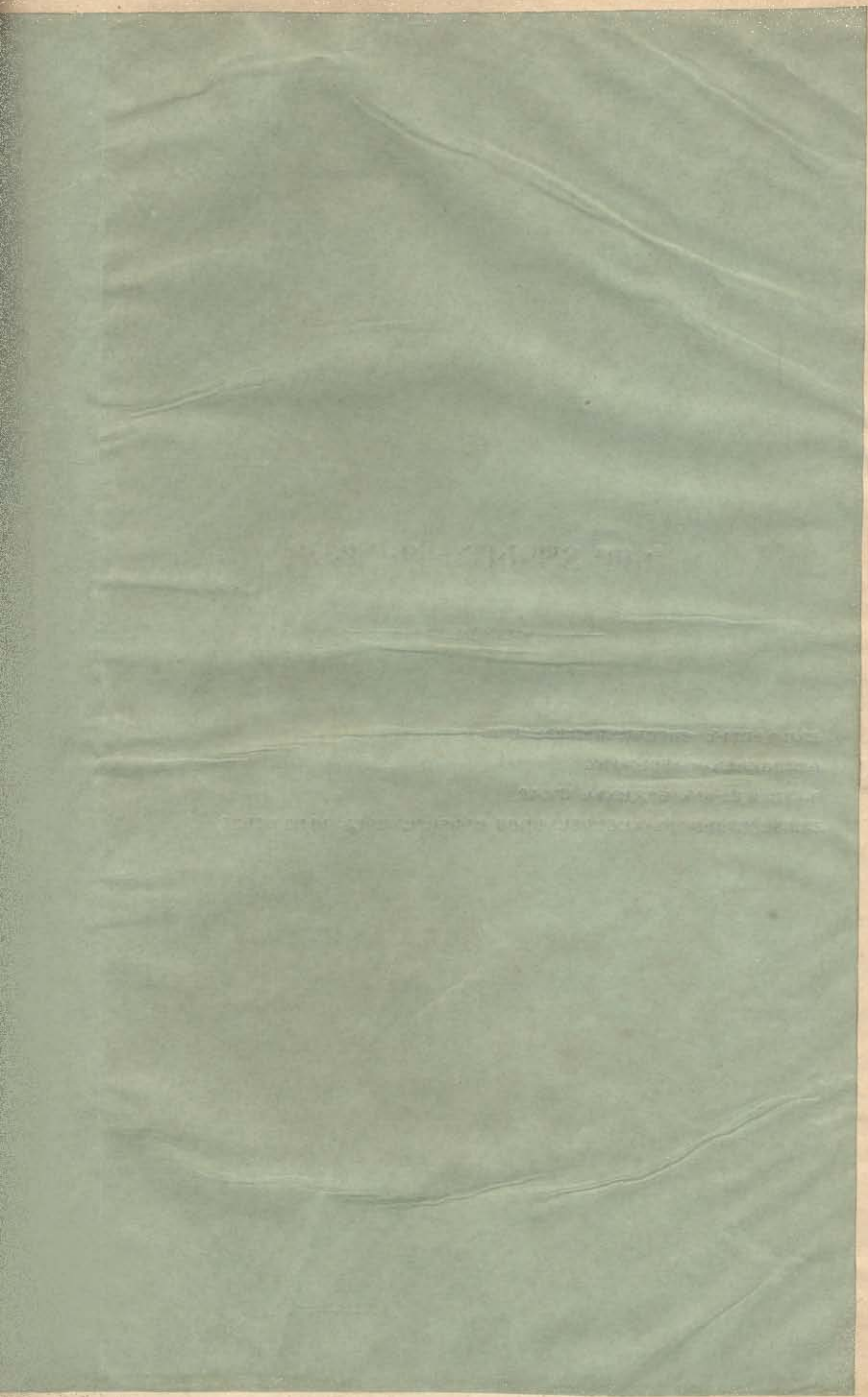
ՏԷՐՈՒՆԵԿԱՆ ԵՂՕԹՅՈՒՆ

1. Ով, բաղմագութ Հայր երկնաւոր
 Վու անունըդ սուրբ ըլլայ,
 Ու Տէրութիւնըդ փառաւոր
 Թող ամեն տեղ շուտով գայ :
2. Վուկին օրհնեալ բարի կամքդ
 Որ երկնից մէջ միշտ կ'ըլլայ,
 Ե՛ն նոյն կամքդ Տէր Թագաւոր
 Երկրիս վրայ ալ թող ըլլայ :
3. Ով Տէր սյսօր ալ մեզի տուր
 Եմեն աւուր մեր հացը,
 Որ անձերնիս զօրացուցած
 Օրհնենք փրկիչ Եստուածը :
4. Վու սիրելի Որդւոյդ համար
 Մի յիշեր մեր մեղքերը,
 Որ շնորհօքըդ մենք ալ ներենք
 Մեր եղբօրը պարտքերը :

5. Հայր՝ տկար ենք, մեզ մի թողուր
 Ար փորձութեան մէջ յնանք,
 Եւ լ մեզ ամեն ստեն փրկէ
 Ար մենք չարին որս չըլանք:

6. Ինչու որ դուն ես թագաւոր
 Դուն միայն Տէր զօրութեան,
 Ի ոլոր փառքը քեզ կը վայլէ
 Եւ յժըմ եւ միշտ յաւիտեան:

Handwritten initials or signature in the top left corner.

Handwritten initials or signature in the top right corner.

ՆՈՐ ՏՊՈՒԼՆՕ ԳՐԻՆԻՐ

ԱՆՂՂՐԵՔԻՆ ԲԵՐԵՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵՑ
 ԲԵՐՈՅԵՆԵՆ ԴԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
 Գ. ՅԱԳՍԻՓԻՆ ԵՐՋԵՆԻԿ ՄԵԼԻ.
 ՅԵՑՏԵՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԵՅՍՏԵՆՆԵՑՑ ԵՆՏԵՐԵՆԵՐՆ ԵՆՆԵՆԵՐՈՑ

